

นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542

คำนำ: รสลิน กาสต์

คำนำ

สืบเนื่องจากสภาคณะบดีทางศิลปะได้เข้าพบ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย เพื่อเสนอรายงานการสัมมนาทัศนศิลป์แห่งชาติครั้งที่ 3 ที่ทำเนียบรัฐบาล จากการพบครั้งนั้น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้ให้แนวคิดที่ว่า ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 วงการศิลปะควรจัดกิจกรรมเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนั้น โครงการทัศนศิลป์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเกิดขึ้น มีหน่วยงานที่ร่วมในการจัดทำโครงการนี้ คือ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และกรมศิลปากร โดยสภาคณะบดีทางศิลปะแห่งประเทศไทยกับคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้ดำเนินการจัดโครงการทัศนศิลป์เฉลิมพระเกียรตินี้ เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และส่งเสริมให้ศิลปินไทยสืบทอดดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทเชิงสร้างสรรค์ทัศนศิลป์สาขาต่างๆ ผลงานทัศนศิลป์เฉลิมพระเกียรติจะต้องสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระองค์ท่าน มีแนวเรื่องและรูปแบบที่สื่อความหมายให้คนทั่วไปรับรู้ได้ด้วยการอาศัยสภาพแวดล้อมธรรมชาติพื้นถิ่นและความประทับใจความผูกพันที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นสื่อแห่งความมั่นคงใจ

โครงการทัศนศิลป์เฉลิมพระเกียรติฯ นี้ได้แบ่งออกเป็น 2 วาระ วาระแรกเป็นการแสดงนิทรรศการผลงานภาพร่างต้นแบบศิลปกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ ในวันที่ 22 ธันวาคม 2542 ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรมศิลปากร วาระที่สองเป็นการแสดงผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ ซึ่งจัดขึ้นในเดือนสิงหาคม 2543 ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรมศิลปากร ผลงานทั้ง 76 ภาพนี้จะนำไปติดตั้ง ณ ศาลากลางจังหวัดหรือสถานที่สำคัญของจังหวัดทั้ง 76 แห่งทั่วประเทศ

ประเภทของผลงานที่เข้าร่วมโครงการได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ รวมทั้งสิ้น 76 ภาพ เป็นผลงานจากศิลปินรับเชิญ 3 ภาพ และผลงานจากศิลปินที่ได้รับการคัดเลือก 37 ภาพ

ผลงาน 2 ใน 39 ภาพของศิลปินได้รับเชิญเป็นผลงานของศิลปินชั้นเยี่ยม อาจารย์จาก
ภาควิชาจิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬ.

รศ.เกียรติศักดิ์ ชานนารถ

รศ.เดชา วราชน

ผลงาน 5 ใน 37 ภาพของศิลปินที่ได้รับการคัดเลือกจากการส่งผลงานศิลปกรรมภาพร่าง
เข้าประกวดตามโครงการทัศนศิลป์เฉลิมพระเกียรติฯ เป็นผลงานของอาจารย์และ
นักศึกษาจากภาควิชาจิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระ-
จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

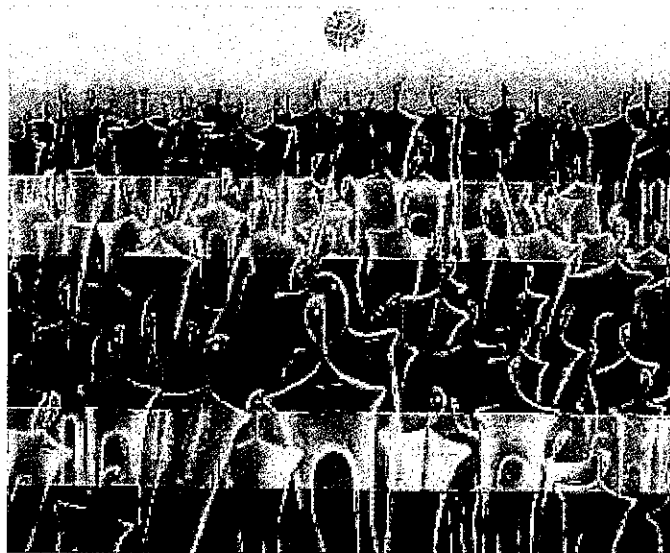
ผศ.มัลลิกา มังกรวงษ์

ผศ.รสนิน กาสต์

อาจารย์อนุพงษ์ คชาชีวะ

นายธนสาร พัฒนสุทธิชุลกุล (นักศึกษาชั้นปีที่ 4)

นายสงคราม คงสมฤทธิ์ (จบการศึกษาจากภาควิชาจิตรศิลป์)

ชื่อศิลปิน รศ.เกียรติศักดิ์ ชานนารถ

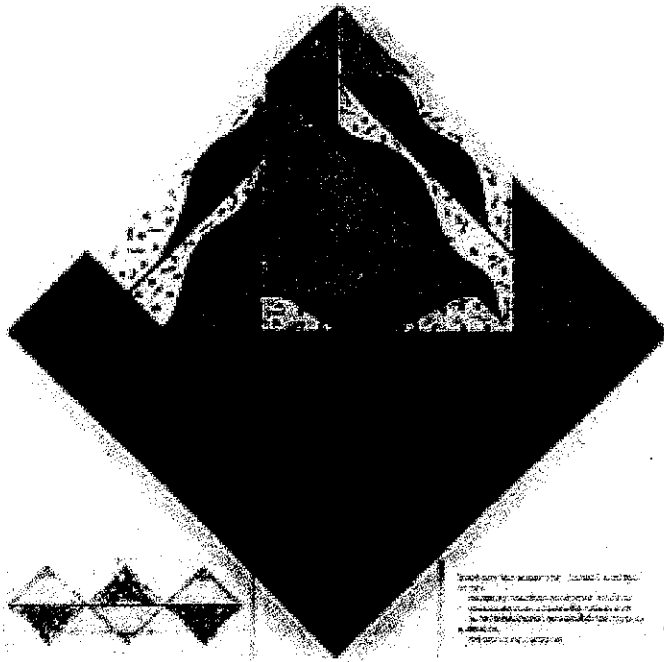
ชื่อผลงาน "พระบารมีปกเกล้า"

ขนาด 50 x 60 ซม. (ภาพร่าง), 150 x 180 ซม. (ผลงานจริง)

เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ (Oil on Canvas)

ความประทับใจและแนวความคิด

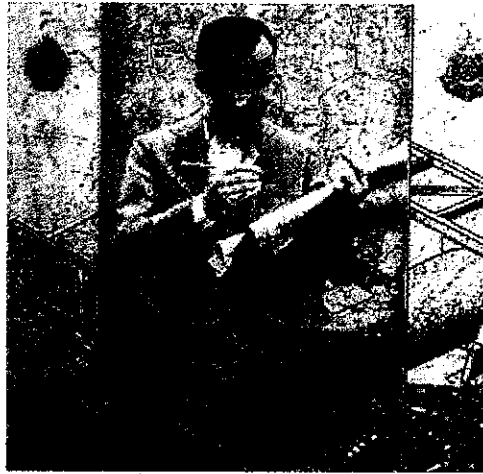
ชนชาติไทยรวมเป็นชาติอยู่ได้ก็ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม

ชื่อศิลปิน	รศ.เตชา วราชน
ชื่อผลงาน	"2542 - ในหลวง 72 พรรษา" 2542
ขนาด	50 x 50 ซม. (ภาพร่าง), 170 x 510 ซม. (ผลงานจริง)
เทคนิค	สื่อผสม (Mixed Media)

ความประทับใจและแนวความคิด

มีความประทับใจกับโครงการพระราชดำริต่างๆ และการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างของพระองค์ในเรื่องของความขยัน ประหยัด และการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย จึงได้ถ่ายทอดแบบอย่างของพระองค์ในรูปแบบของความเรียบง่ายลงในผลงานสร้างสรรค์ โดยมีเรื่องราวพระราชประวัติจากภาพถ่ายพระราชกรณียกิจต่างๆ มาประกอบลงในผลงานศิลปะ ซึ่งมีโครงสร้างของงานเป็นนามธรรม เน้นการใช้รูปทรงเรขาคณิตและวัตถุที่แสดงถึงความเป็นปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระองค์ที่มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ชื่อศิลปิน ผศ.รสนิน กาสต์
ชื่อผลงาน “มหาราชนักประดิษฐ์ พระพิชิตเภทภัยให้ไทยราษฎร์” 2542
ขนาด 50 x 60 ซม. (ภาพร่าง), 150 x 150 ซม. (ผลงานจริง)
เทคนิค ภาพพิมพ์สกรีนขบวนการภาพถ่าย (Photo-Screenprinting)

ความประทับใจและแนวความคิด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงใช้การประดิษฐ์คิดค้นทั้งหลายมาประกอบเป็นเครื่องมือ เพื่อนำมาซึ่งการช่วยปวงพสกนิกรของพระองค์ต่อสู้กับความยากจน อันเป็นศัตรูตัวสำคัญในการบั่นทอนความเป็นอยู่ที่ดีของพสกนิกร ความสนพระราชหฤทัยและห่วงใยในปัญหาที่ส่งผลให้เกิด “ก้นห้นช่วยพัฒนา” ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องประดิษฐ์ที่สำคัญที่เป็นผลจากการทรงงานของพระองค์ตลอดมา ไม่เพียงสามารถแก้ปัญหาน้ำเสียและสภาพแวดล้อมเป็นพิษเท่านั้น ยังเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีต่อปวงประชาราษฎร์ด้วย พระองค์ทรงใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่มีความแปลกใหม่ ความเป็นสากล จนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ พระราชอัจฉริยภาพและความล้ำเลิศทั้งในทฤษฎีและการปฏิบัตินี้คือ ความประจักษ์ที่ฉายชัด จนพระองค์ได้รับการยกย่องให้เป็น “มหาราชนักประดิษฐ์”

จากความประทับใจดังกล่าวส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ในการจัดองค์ประกอบศิลป์ โดยกำหนดพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในลักษณะทรงงาน ประทับเป็นองค์ประธานกลางภาพ เบื้องพระปฤษฎางค์เป็นส่วนขยายของแผนที่ประเทศไทย เป็นสัญลักษณ์แทนคำความหมายถึงปวงไทยราษฎร์ และหมายถึงทั่วทั้งแผ่นดินที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร แก้ไขปัญหาความทุกข์ยากแก่พสกนิกรของพระองค์ ส่วนล่างเป็นภาพก้นห้นช่วยพัฒนา ซึ่งพระองค์ทรงประดิษฐ์ขึ้นในการบำบัดน้ำเสียและสภาพแวดล้อมเป็นพิษได้อย่างสำเร็จ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของพสกนิกรดีขึ้น การใช้รูปทรงและทัศนธาตุต่างๆ ในการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ของผลงานชิ้นนี้ จัดในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร เพื่อผนวกร่วมกันแสดงถึงความหมายแห่ง “มหาราชนักประดิษฐ์ พระพิชิตเภทภัยให้ไทยราษฎร์”

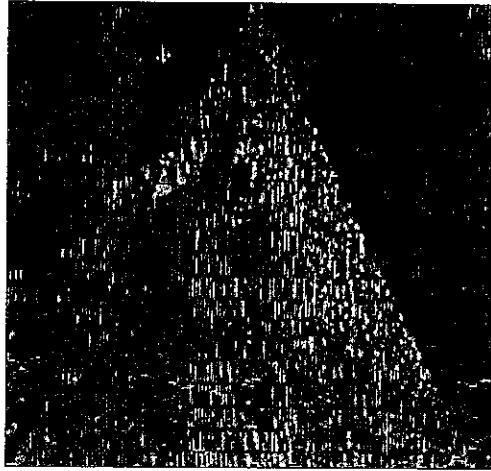

ชื่อศิลปิน	อาจารย์อนุพงษ์ คุชชีวะ
ชื่อผลงาน	“ภูมิแผ่นดิน นวมินทรมหาราช” 2542
ขนาด	50 x 50 ซม. (ภาพร่าง), 200 x 150 ซม. (ผลงานจริง)
เทคนิค	ภาพพิมพ์โลหะ (Etching) และภาพพิมพ์สกรีน (Screenprinting)

ความประทับใจและแนวความคิด

ความน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรไทยทั้งชาติในนามปีการ เป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าสร้างผลงานศิลปะกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ โดยเนื้อหาของผลงานเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ประกอบร่วมกันกับแนวพระราชดำริและพระราชดำรัส โครงสร้างหลักของภาพเป็นโครงสร้างใหญ่ 2 ส่วน ทางด้านซ้ายและขวา ส่วนด้านซ้ายเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ขนาดใหญ่ในขณะทรงงาน ซึ่งปรากฏเจเนตาและจารึกอยู่ในความทรงจำของชาวไทย เพราะเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ที่แสดงให้เห็นประจักษ์ถึงการที่ได้ทรงตรากตรำพระวรกายอย่างหนัก เพื่อช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ยากแก่พสกนิกร

ส่วนด้านขวา จัดจังหวะประกอบศิลปะระหว่างตัวอักษรพระราชดำรัสและพระราชดำริ ร่วมกับพระบรมฉายาลักษณ์ทั้ง 9 ภาพ คือ ตั้งแต่เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ ทรงศึกษา ณ ต่างประเทศ เสด็จฯ นวัตกรรมนคร พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ทรงผนวช และพระราชกรณียกิจในปัจจุบัน มีสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ซ้อนทับอยู่ด้านบน ทั้งหมดรวมความหมายเป็น “ภูมิแผ่นดิน นวมินทรมหาราช”

ชื่อศิลปิน นายธนสาร พัฒนสุทธิชกุล
ชื่อผลงาน "ทฤษฎีใหม่ & กำแพงที่มีชีวิต" 2542
ขนาด 50 x 60 ซม. (ภาพร่าง), 150 x 150 ซม. (ผลงานจริง)
เทคนิค ภาพพิมพ์สกรีน (Screenprinting)

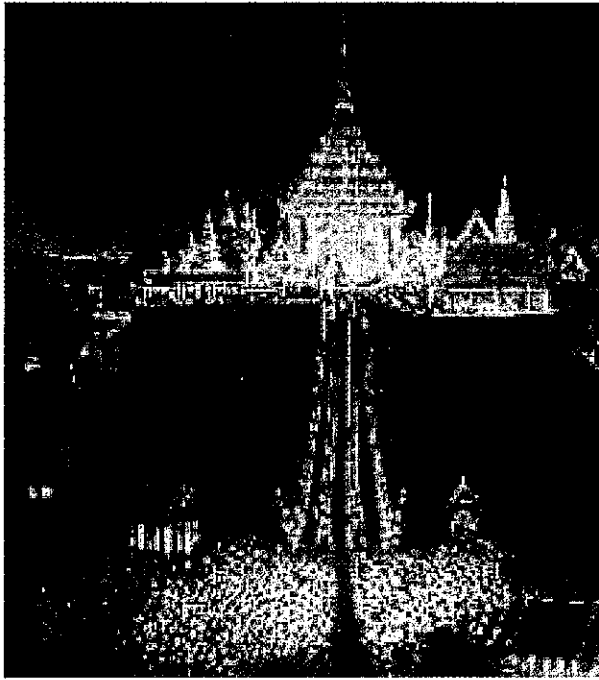
19

ความประทับใจและแนวความคิด

ข้าพเจ้าสร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นจากความประทับใจในแนวพระราชดำริเรื่อง "ทฤษฎีใหม่" และคุณประโยชน์อย่างเนืองแน่นต์ของหญ้าแฝก จนเป็นที่เรียกขานกันในชื่อของ "หญ้ามหัศจรรย์ หรือกำแพงที่มีชีวิต"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกหญ้าแฝกด้วยพระองค์เอง และทรงสนับสนุนให้มีการปลูกหญ้าแฝกกันขึ้นดังพระราชดำรัสที่ว่า "หญ้าแฝกมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการจัดระบบอนุรักษ์ดินโดยการปลูกเป็นแนวรั้วกันระดับชั้นดินซึ่งได้มีการศึกษาทดลองใช้ได้อย่างได้ผลดีในประเทศแถบเอเชียหลายประเทศแล้ว นอกจากนี้การปลูกหญ้าแฝกยังผลให้การเพาะปลูกอื่นระหว่างแนวรั้วหญ้าแฝกนั้นให้ผลผลิตได้อย่างเต็มที่มากขึ้น"

ข้าพเจ้ากำหนดรูปทรงสามเหลี่ยมให้เป็นสัญลักษณ์แทนคำความหมาย "ทฤษฎีใหม่" วางซ้อนอยู่ภายใต้พระฉายาแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แบ่งส่วนภายในสามเหลี่ยมออกเป็นสี่ส่วนคือ 30:30:30:10 ส่วนที่หนึ่งประมาณร้อยละ 30 ขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำสำหรับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์น้ำ ส่วนที่สองประมาณร้อยละ 30 สำหรับปลูกข้าว ส่วนที่สามประมาณร้อยละ 30 สำหรับปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ เป็นต้น ส่วนที่สี่ประมาณร้อยละ 10 สำหรับที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชสวนครัวและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ บริเวณพื้นหลังและส่วนรายรอบรูปทรงสามเหลี่ยมใช้เส้นสีเขียวในน้ำหนักต่างๆ แทนคำเป็นหญ้าแฝกจัดวางในแนวจังหวะที่เป็นลักษณะของการปลูกหญ้าแฝกซึ่งเป็นเหมือนดังกำแพงที่มีชีวิต

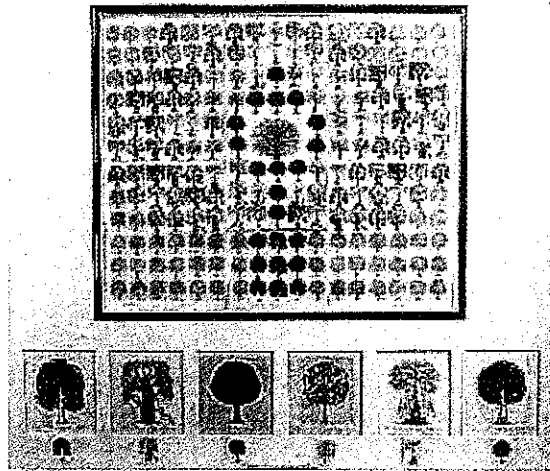
ชื่อศิลปิน นายสงคราม คงสมฤทธิ
 ชื่อผลงาน “มณฑปมหาปราสาท ทวยราษฎร์เซ่ซ้องบุญบารมี” 2542
 ขนาด 50 x 45 ซม. (ภาพร่าง)
 เทคนิค สีอะคริลิคบนผ้าใบ (Acrylic on Canvas)

ความประทับใจและแนวความคิด

วัดพระพุทธบาท สระบุรี เป็นวัดสำคัญที่มีประวัติอันยาวนานของไทย โดยเฉพาะชาวสระบุรีและจังหวัดใกล้เคียงถือว่าเป็นศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแตกฉานในหลักธรรม และทรงเป็นเลิศแห่งพุทธมามกะ ทรงเป็นมิ่งขวัญและกำลังใจแก่พสกนิกรทุกด้าน พระราชนิพนธ์ต่างๆ ที่ปรากฏเป็นธรรมที่ให้อสติ ให้ความมอดทนและรู้รักสามัคคี ซึ่งล้วนเกิดจากน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใย และมีพระประสงค์จะให้เกิดสันติสุขต่อเหล่าปวงประชา

ข้าพเจ้าผนวกความประทับใจทั้งสองประการเข้าร่วมกัน โดยผลงานสร้างสรรค์เป็นภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพิธีเวียนเทียน ณ วัดพระพุทธบาท สระบุรี กำหนดให้บันไดพญานาคอยู่ส่วนกลางของภาพเป็นตัวเชื่อมที่ทอดยาวจากมณฑปปลงมาสู่กลุ่มปวงชนซึ่งอยู่ส่วนล่างของภาพ เพื่อแสดงแนวความคิด “มณฑปมหาปราสาท ทวยราษฎร์เซ่ซ้องบุญบารมี”

ชื่อศิลปิน ผศ.มัลลิกา มังกรวงษ์
 ชื่อผลงาน "ต้นไม้ของพ่อ" 2542
 ขนาด 50 x 60 ซม. (ภาพร่าง), 150 x 150 ซม. (ผลงานจริง)
 เทคนิค ภาพพิมพ์โลหะปิดทอง (Etching, Goldleaf)

ความประทับใจและแนวความคิด

ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อพสกนิกรของพระองค์ เสมือนที่พ่อมีต่อลูก ซึ่งไม่มีพระมหากรุณาธิคุณใดในโลกเสมอเหมือน โดยเฉพาะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากวิกฤติการณ์ต่างๆ ที่รุ่นเร้าสร้างความทุกข์ร้อนอันใหญ่หลวงจนไม่มีใครสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นให้ลุ่ลวงไปได้ หากด้วยพระบารมีและพระราชอัจฉริยภาพของพระองค์ทำให้ปัญหาเหล่านั้นหมดไป ซึ่งจะเห็นได้จากโครงการพระราชดำริต่างๆ ที่สามารถแก้ปัญหาให้แก่พสกนิกรของพระองค์ได้เป็นอย่างดี

กาลเวลาล่วงเลยกว่า 50 ปี โครงการพระราชดำริของพระองค์เพิ่มขึ้นมากมายเหลือคณานับ เปรียบเสมือนต้นไม้ที่พระองค์ทรงปลูก จากต้นหนึ่งเพิ่มขึ้นกลายเป็นสิบ เป็นร้อย..เป็นพัน..เป็นหมื่นต้น ลำดับเรียงร้อยกลายเป็นต้นไม้ใหญ่ที่มั่นคง แข็งแกร่ง และงดงาม แผ่ขยายโอบอุ้มคุ้มครอง "ลูก" ของพระองค์ให้ร่มเย็น พระองค์ทรงเป็นดุจดั่ง "พ่อ" พระผู้เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาพระบารมี จุดประกายแสงสว่างจัดความมีตมณายในจิตใจให้เกิดความหวังและกำลังใจแก่ "ลูก" ซึ่งเป็นเหล่าปวงประชา

ลูกขอสืบสาน รวมใจรดน้ำพรวนดิน ช่วยกันดูแลให้ต้นไม้ของพ่องดงาม สถิตอยู่คู่ผืนแผ่นดินไทยสืบไป

สื่อสัญลักษณ์

ต้นไม้ต่างๆ ที่วางประกอบกันอยู่ในบริเวณพื้นที่รายรอบรูปทรงต้นไม้ใหญ่นั้นจะเป็นต้นไม้ปิดทองในร่องลึกซึ่งกำหนดให้เป็นสัญลักษณ์แทนคำโครงการพระราชดำริต่างๆ ที่สำเร็จลุล่วง นำประโยชน์สุขมาสู่ปวงพสกนิกร

ตรงใจกลางของต้นไม้ใหญ่ กำหนดให้เป็นต้นไม้ขนาด 6 เท่าของต้นไม้เล็ก เพื่อเป็นที่รองรับสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 แทนองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงเป็นศูนย์กลางการรวมใจของพสกนิกร รัศมีปิดทองเป็นสัญลักษณ์พระบารมีที่แผ่ไพศาล บังเกิดเป็นแสงสว่าง ส่วนต้นไม้สีแดงปิดทองร่องลึกเป็นสัญลักษณ์แทนคำแสงทองอันสว่างไสวที่ตั้งอยู่บนแกนลำต้น ซึ่งแทนคำด้วยกลุ่มต้นไม้สีน้ำตาลแดงและสีน้ำตาลเข้ม

ภายหลังจากการแสดงผลงานภาพร่าง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรมศิลปากร เสร็จสิ้นลง ผลงานภาพร่างทั้ง 76 ภาพได้ส่งไปจัดนิทรรศการ 4 แห่ง ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยบูรพา
ณ หอศิลป์นิทรรศ มหาวิทยาลัยบูรพา
15 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2543
2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ณ หอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ถนนนิมมานเหมินท์
10 กุมภาพันธ์ - 2 มีนาคม 2543
3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ณ หอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น
17 มีนาคม - 16 เมษายน 2543
4. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ณ หอสมุดกลาง
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
1 - 20 มิถุนายน 2543